

Ж.М. Саурыкова
У.Т. Нурманалиева

Халықаралық Тараз инновациялық институты, Тараз, Қазақстан
(E-mail: saurykova72@mail.ru, utlegen61@mail.ru.)

Шетел тілдерін оқытуда дуалды оқыту жүйесін қолданудың әдістемелік негіздері

Аңдатпа. Бұл мақалада ЖОО-да болашақ шетел тілі мұғалімдерін даярлауда дуалды оқыту жүйесі арқылы оқу сапасын арттыруы және де түлектердің келешектегі жұмыс орнына бейімделу кезеңін өтуге дуалды оқытудың тиімділігін арттыру мәселелері қарастырылады.

Сондай-ақ, зерттеу барысында дуалды оқыту үрдісінде болашақ шетел тілі мұғалімдерін педагогикалық қызметке кәсіби даярлаудың жоғары деңгейін арттыру, білім беру мекемелерінде нысаналық жұмыс дағдылары қалыптасатын білікті және сауатты түлектерді даярлау мәселелерін шешудің оңтайлы әдіс-тәсілдері атап көрсетілген. Дуалды білім беру жүйесі арқылы студенттер тек дәрістерге қатысып қана қоймай, жұмыс беруші мекемелердің қызметтеріне де қатысып, кәсіби құзыреттіліктерді мәдени тұрғыдан қалыптастыруға даярлықтан өтуге мүмкіндік алу жолдары сипатталған.

Түйін сөздер: оқытудың жаңа моделі, интегративті әдіснама, студенттерді кәсіби даярлау, дуалды оқыту, тілдік құзыреттіліктер, білім беру жүйесін жетілдіру.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6895-2022-140-3-371-375>

Кіріспе

Бүгінгі Жаңартылған Қазақстанның ЖОО-нда шетел тілдері мамандарын даярлау бойынша дуалды оқытуды оқу үрдісіне енгізу бойынша ғылыми-зерттеу, зерделеу жұмыс тәжірибелері жеткіліксіз, сондықтан да дуалды білім беру жүйесін қолданудың басым және жаңа әрі тың жолдарын табу бойынша ізденіс-зерттеу жұмыстарын жүргізу жалғасын табуда. Дуалды білім беру жүйесі жоғары білім беру жүйесіне қатысты болғандықтан, студенттер тек дәрістерге қатысып қана қоймай, жоғары оқу орындарындағы ғылыми-ізденіс, тәрбие жұмыстарына да тікелей қатысады. Мұндай үрдістер білім алушылардың жоғары білім, біліктілік алуын, олардың

функционалдық міндеттерін кеңейту жолдарын қамтамасыз етеді.

Сондықтан да терең білімді, білікті түлектерді даярлауда дуалды білім беру жүйесін қолдану білім беруде өте тиімді тәсілдердің бірінен саналады. Осылайша, бұл оқыту жүйесі болашақ мұғалімдер үшін - мамандық бойынша қажетті тәжірибе алудың тамаша мүмкіндігін, ал жұмыс берушілер үшін - ең жақсы студенттер арасынан кадр таңдау мүмкіндігін қамтамасыз етеді.

Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2015 жылға дейінгі тұжырымдама-сына сәйкес жоғары білім беруді дамытудың негізгі бағыттары кадрларды даярлау сапасын арттыру, қарқынды ғылыми-зерттеу қызметі мен интеграцияланған инновациялық білім

беруді дамыту, жоғары оқу орны ғылымының әлеуметтік және экономикалық қажеттіліктермен, білім беру және ақпараттық технологиялармен өте тығыз байланысты [1].

Германияның өзін Еуропадағы ең серпінді, елдегі барлық экономикалық өзгерістерге бара-бар ден қоюға, кәсіби кадрларды даярлауда дуалды білім беру жүйесінің еңбек нарығында бейімделуге қабілетті екендігін көрсеткен тәжірибесіне сүйене отырып, болашақ мамандар даярлауда оқытудың дуалды жүйесі кәсіби білім берудің әлемдік практикасында кеңінен қолданысқа ие болды [2].

Осыған орай, біздің еліміздегі жоғары педагогикалық білім беру жүйесін жетілдіру, еңбек нарығындағы сұраныс пен ұсынысты үйлестіру, дуалды оқыту жағдайында әлеуметтік және экономикалық интеграцияны арттыру жолдары толық зерттеліп, нақты іс-шаралар жүзеге асырылуда. Ең алдымен, дуалды білім беру жүйесін іске асырудың нормативтік-құқықтық құжаттары дайындалып, кадрларды бірлесіп даярлау бойынша білім беру мекемелерінің өзара қарым-қатынасын реттеуге; мүдделі тараптардың талаптарын ескере отырып, білім беру бағдарламаларын іске асырудың құрылымын, мазмұны мен технологиясын өңірдің еңбек нарығының болжамына сәйкес келтіруге мүмкіндік береді; білім беру бағдарламаларын кәсіби-қоғамдық аккредиттеу тетіктерін енгізу сапасын тәуелсіз бағалау жүйесін дамыту үшін жағдай жасау қолға алынуда. Сондай-ақ ЖОО-ның мектептермен, колледждермен, басқа да білім беру орталықтарымен тығыз ынтымақтастығы және интеграциясы дуалды оқытудың тиімділігін күшейтеді, алынған теориялық білім педагогикалық практика кезінде тәжірибе жинақтау жұмыстарымен толықтырылады, нығайтылады.

Дуалды оқыту жүйесін оқу үрдісіне енгізу мәселелерін зерттеумен ең алғаш шетелдік көптеген ғалымдар айналысқан, (А. Шелтен, к. Штратман, г. Штегман, Б. Унайбаев және т. б.) олардың жұмыстарын талдауда дуалды жүйе кәсіптік оқытудың өндірістік саламен тығыз өзара байланысын және өзара іс-қимылын, оның қажеттіліктерінің өзгеруіне

уақтылы жауап қайтаруды және үрдістердің есепке алынуын қамтамасыз ететін дамыту жолдарын көрсетеді [3].

Скулимовская Д.А. Германияда кәсіби білім беру сапасын қамтамасыз етуге жоғары баға беріп, Ресейде дуалды білім беруді енгізудегі қол жеткен жетістіктерді атап өтеді. Дуалды оқыту кезінде студент жоғары білім алады, ал нақты жоғары технологиялық өндірісте студенттердің бойында кәсіби дағдылар мен құзыреттер қалыптастырылады, ғалым онда студенттің болашақта жұмыс істеуді жоспарлайтындығына тоқталып, қазіргі әлемде шетел тілдерін оқытуда жоғары білім берудің дуалды жүйесін қолдану қажет екенін көрсетеді [4].

Қазақстандық ғалым, профессор Бузаубакова К. ДЖ. үштілді топтарда педагог кадрларды даярлауда дуалды оқыту жүйесін енгізудің тиімділігін көрсетіп, нақты ұсыныстар жасайды [5].

Қазақстанда педагогикалық білім беруді жетілдіру мақсатында қазіргі уақытта ЖОО-ның білім беру мекемелерімен өзара іс-қимылын орнату, білім беру мекемелерінің нақты қажеттіліктері мен ЖОО түлектерін даярлау көлемі, бағыттары, олардың білімі мен дағдылары арасындағы сәйкессіздіктің жоғары деңгейі өзекті болып табылады. Педагогикалық мамандықтар бойынша білім алатын жоғары оқу орындары мен колледждерді бейімдеу жүргізілуде, мұғалімдерді даярлайтын университеттер мен колледждерге қойылатын біліктілік талаптары қатаңдатылуда. Мұндай жағдайларда бакалавр мамандарды кәсіби даярлау практикасына дуалды білім беру жүйесінің қағидаттарын енгізу өте тиімді болып жатыр. Қазіргі таңда барлық жоғары оқу орындарында дуалды оқыту элементтері енгізіліп, нақты тәжірибелер жинақталып, өз жемісін беруде.

Осыған байланысты біздің Халықаралық Тараз инновациялық институтында да болашақ мамандар даярлаулық оңтайлы әрі тиімді тәсілі ретінде шетел тілдері мұғалімдерін даярлауда дуалды білім беру жүйесін оқыту үрдісін енгізу мәселесі қолға алынып, Тараз қаласындағы Абай атындағы Жамбыл Жоға-

ры гуманитарлық колледжі, №31, 54 орта мектептер арасында меморандум жасалған. Шетел тілдері мұғалімдерін даярлауда дуалды білім беру жүйесін оқыту үрдісіне енгізуде алға қойған негізгі мақсат - қазіргі заманғы педагогикалық білім беру жүйесін жетілдіру үшін дуалды оқыту бойынша ғылыми-педагогикалық зерттеулер жүргізіп, болашақ шетел тілдері мұғалімдерін даярлауда тілдік құзыреттіліктерін қалыптастырудың әдістемелік және практикалық негіздерін анықтау, әдіснамасын әзірлеу, оларды жүзеге асырудың тиімді жолдарын айқындау міндеттері іріктелініп алынды.

Нәтижелер

Дуалды оқыту жүйесін ЖОО-да қолдану жұмыстарының зерттеу нәтижелері дуалды оқыту жүйесін оқу үрдісіне енгізудің нақты тиімділігін көрсетті, болашақ шетел тілдері мұғалімдері институт қабырғасында алған теориялық білімдерін педагогикалық практика кезінде тәжірибе жинақтау жұмыстарымен толықтырып, нығайтып, дамытуға қол жеткізгені анықталды.

Тараз қаласындағы №31, 54 орта мектептері арасында Халықаралық Тараз инновациялық институты ынтымақтастығының жаңа моделін әзірлеу мақсатында білім беру мекемелерімен бірыңғай бірлескен әдістемелік және практикалық байланыс орнатылып, білім беру мазмұнын жаңарту үшін бейіндік компоненттен таңдау пәндері іріктелді, 3 курс студенттері 5-6 семестрлерде 2 арнайы пән бойынша семинар сабақтарын жоғарыда аталған білім беру мекемелерінде өтуде.

Яғни, қазіргі таңда бізде дуалды оқыту жүйесі «Шетел тілі:екі шетел тілі» мамандығы бойынша оқу үрдісіне енгізіліп, болашақ шетел тілдері мұғалімдерінің тілдік құзыреттіліктерін қалыптастыруды іске асырудың алғышарттары жасалуда. Осы ретте айта кету керек, дуалды оқыту жүйесі оң нәтижелерін беруде: біріншіден, студенттер аптасына 2 рет мектептерде семинар сабақтарына қатысады (бұл - олар үшін үлкен тәжірибе алмасу), онда олар таңдаған мамандығы бойын-

ша өздерін болашақ шетел тілінің мұғалімі ретінде шынайы еркін сезініп, мектеп ұжымымен, оқушылармен еш кедергісіз тікелей тығыз араласып кетуге мүмкіндік алады, мұнда барлық оқу бітірген түлектердің бойында болатын психологиялық қорқыныш дуалды оқыту жүйесі кезеңінде еш байқалмай өтіп кетеді; екіншіден, студенттердің бойында мамандыққа деген қызығушылық, сабақ өтуге деген құлшыныс пайда болып, сабақ өтудің әдіс-тәсілдерін іс жүзінде күнделікті өз көздерімен көріп, тәжірибе жинақтайды; үшіншіден, студенттер институтта «Шетел тілдерін оқытудың әдістемесі», арнайы таңдау пәндерінен алған теориялық білімдерін тәжірибемен терең әрі мазмұнды түрде ұштастыруға, толықтырып, нығайтуға, дамытуға үлкен мүмкіндік алып отыр; төртіншіден, студенттер сабақтан қалмайды, мектептердегі сабақ өту мен тәрбие жұмыстарын қатар алып жүрудің қыр-сырларын меңгеріп, институтқа келгенде өз ойларын ортаға салып, алдағы диплом жұмыстарын жазуға үлкен бағыт-бағдар алғандарын өзара талдап, пікір алмасуда.

Осындай атқарылған жұмыстардың нәтижесінде жұмыс беруші білім мекемелері мен ХТИИ бірлесіп, тез өзгертін экономиканың қажеттіліктеріне сәйкес білім беру бағдарламаларының мазмұнын реттеуге, жұмыс уақытының мерзімін, көлемін анықтауға және қосымша пәндерді (кәсіптік модульдерді) енгізу арқылы болашақ Шетел тілдері мұғалімдерін даярлау сапасын арттыруға жағдай жасалып, мүмкіндіктерге қол жеткізілуде. Сондай-ақ, «Шетел тілдері» кафедрасы мен білім беру мекемелері арасында әдістемелік семинарлар, тренингтер өткізіліп, білім беру мекемелерінде дәріс беріп жүрген жас оқытушылардың өз кәсіби біліктіліктерін жоғарылатуға да жан-жақты септігін тигізіп, қолдау көрсетілуде.

Дуалды оқыту жүйесін енгізудің зерттеу нәтижелерін ғылыми мақалаларда, монографияларда, оқу құралдарында, электронды оқулықтарда, импакт-факторы бар отандық және шетелдік басылымдарда жариялау жұмыстары жүргізілуде, алдағы уақытта арнайы курстар, шеберлік сыныптар, конкурс, конференциялар ұйымдастырып өткізу жоспарлануда.

Міне, өзіміз көріп отырғандай, біз таңдаған тындай білікті мамндар даярлауда тиімді дуалды оқыту жүйесі болашақ шетел тілі болып отыр, келешекте бұдан да нәтижелі, мұғалімдерінің тілдік құзыреттіліктерін қа- жоғары көрсеткіштерге қол жеткіземіз деп лыптастыруда, жоғары сұранысқа ие бола- ойлаймыз.

Әдебиеттер тізімі

1. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 20 марта 2015 года № 137 в соответствии с приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 13 апреля 2020 года №141 «Об утверждении Правил организации учебного процесса по дистанционным технологиям обучения». – Астана, 2020.
2. Торопов Д.А. Обеспечение качества профессионального образования в Германии: автореферат дисс.д-ра педаг.наук: 13.00.01. - Казань, 2005. 42 с.
3. Скулимовская Д.А. Применение дуальной системы высшего образования в обучении иностранным языкам // Сборник статей Международной научно-практической конференции «Современные проблемы инновационного развития науки». – 2016. – Ч. 2. – 178-180 с.
4. Бузаубакова Қ.Д. Жаһандық бәсекеге қабілетті үшгілді педагог кадрларды даярлауда дуальді білім беру жүйесін енгізу ерекшеліктері // Қазақстан ғылым Академиясының Хабаршысы. – 2018. – № 3. – 12-17 б.
5. Бузаубакова К.Д. Жоғары педагогикалық білім беру жүйесін жетілдіру: дуальды оқытуды енгізу // Торайғыров ПМУ Хабаршысы. Педагогикалық серия. – 2017. – 99-109 б.

Ж.М. Саурыкова, У.Т. Нурманалиева

Международный Таразский инновационный институт, Тараз, Қазақстан

Методические основы применения системы дуального образования в обучении иностранным языкам

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы повышения качества образования посредством системы дуальной подготовки будущих учителей иностранных языков в высших учебных заведениях и повышения эффективности дуальной подготовки выпускников для прохождения периода адаптации к будущему месту работы.

В ходе исследования наблюдался высокий уровень профессиональной подготовки будущих учителей иностранных языков к педагогической деятельности в процессе дуального обучения, рассмотрены оптимальные методы решения задач подготовки квалифицированных и компетентных выпускников, у которых формируются целевые навыки работы в образовательных учреждениях.

Благодаря дуальному образованию студенты не только обучаются, но и участвуют в работе учреждений работодателей и имеют возможность формировать профессиональные компетенции с культурологической точки зрения.

Ключевые слова: новая модель образования, интегративная методика, профессиональная подготовка студентов, дуальное обучение, языковые компетенции, совершенствование системы образования.

Zh.M. Saurykova, U.T. Nurmanalieva

International Taraz Innovation Institute, Taraz, Kazakhstan

Methodological foundations of the application of the dual education system in teaching foreign languages

Abstract. This article discusses the issues of improving the quality of education through the system of dual training of future teachers of foreign languages in higher educational institutions and improving the effectiveness of dual training of graduates to undergo a period of adaptation to the future place of work.

In the course of the study, a high level of professional training of future teachers of foreign languages for pedagogical activity in the process of dual training was observed, optimal methods for solving the problems of training qualified and competent graduates who develop targeted skills in educational institutions were considered.

Keywords: new model of teaching, integrative methodology, professional training of students, dual system of education, language competences, improvement of educational system.

References

1. Prikaz Ministra obrazovaniya i nauki Respubliki Kazakhstan ot 20 marta 2015 goda № 137 v sootvetstvii s prikazom Ministra obrazovaniya i nauki Respubliki Kazakhstan ot 13 aprelja 2020 goda №141 «Ob utverzhdenii Pravil organizacii uchebnogo processa po distancionnym tehnologijam obuchenija» [Order of the Minister of Education and Science of the Republic of Kazakhstan dated March 20, 2015 No. 137 in accordance with the Order of the Minister of Education and Science of the Republic of Kazakhstan dated April 13, 2020 No. 141 «On the Regulation of the Organization of the Educational Process for Distance Learning Technologies»] (Astana, 2020). [in Russian]
2. Toropov D.A. Obespechenie kachestva professional'nogo obrazovaniya v Germanii: avtoreferat diss.d-ra pedag.nauk: 13.00.01 [Ensuring the quality of professional education in Germany: author's abstract of the doctoral dissertation of pedagogy: 13.00.01] (Kazan, 2005). [in Russian]
3. Skulimovskaya D.A. Primenenie dual'noj sistemy vysshego obrazovaniya v obuchenii inostrannym jazykam [Application of the dual system of higher education in teaching foreign languages], Sbornik statej Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoj konferencii «Sovremennye problemy innovacionnogo razvitija nauki» [Collection of articles of the International Scientific and Practical Conference «Contemporary problems of innovative development of science»], 2, 178-180 (2016). [in Russian]
4. Buzaubakova K.D. Zhahandyk basekege kabiletty ushtildi pedagog kadrlardy dajarlauda dual'di bilim beru zhujesin engizu erekshelikteri [Peculiarities of the introduction of a dual system of education in the preparation of global competitive trilingual teaching staff], Kazakstan gylm Akademijasynyn Habarshysy [Bulletin of the Academy of Sciences of Kazakhstan], 12-17 (2018). [in Kazakh]
5. Buzaubakova K. D. Zhogary pedagogikalyk bilim beru zhujesin zhetildiru: dual'dy okytudy engizu [Perfection of the system of higher pedagogical education: implementation and implementation of dual training], Toraigyrov PMU Habarshysy. Pedagogikalyk serija [Bulletin of Toraygyrov Pavlodar State University. Pedagogical series], 99-109 (2017). [in Kazakh]

Авторлар туралы мәлімет:

Саурыкова Ж.М. – корреспондентия үшін автор, PhD, «Шетел тілдері» кафедрасының қауымдастырылған профессоры, доценті, Халықаралық Тараз инновациялық институты, Желтоқсан көш., 96, Тараз, Қазақстан.

Нурманалиева У.Т. – п.ғ.к., «Шетел тілдері» кафедрасының меңгерушісі, Халықаралық Тараз инновациялық институты, Желтоқсан көш., 96, Тараз, Қазақстан.

Saurykova Zh.M. – Corresponding author, Ph.D., Associate Professor of the «Foreign Languages» Department, International Taraz Innovative Institute, 96 Zheltoksan str., Taraz, Kazakhstan.

Nurmanaliyeva U.T. – Ph.D., Head of the «Foreign Languages» Department, International Taraz Innovative Institute, 96 Zheltoksan str., Taraz, Kazakhstan.